

Shelter Cluster Ukraine

ShelterCluster.org

Coordinating Humanitarian Shelter

Рекомендації щодо підготовки до зими 2018-2019

1. Умови та цілі програми підготовки до зими

Гуманітарна допомога в умовах кризи на Донбасі надається вже майже чотири роки. Конфлікт не повністю заморожений і позначається на життях тисяч переселенців, тих, хто повернувся на колишнє місце проживання в зоні конфлікту, осіб, які не були переміщені, а також приймаючих громад.

Зважаючи на масштаби потреб, гуманітарна допомога у сфері житла та непродовольчих товарів була в основному зосереджена на районах з поганою доступністю і обмеженим доступом до основних видів послуг, а також на районах з підвищеним рівнем небезпеки (населені пункти вздовж лінії розмежування) і на районах з недостатньою забезпеченістю гуманітарною допомогою (непідконтрольні уряду території (НПУТ)).

У першій половині 2018 року в результаті конфлікту отримали свої перші пошкодження понад 500 будинків по обидві сторони лінії розмежування, потрапивши таким чином до бази даних будинків, пошкоджених за останні три роки. З часу початку кризи завдяки спільним зусиллям місцевих органів влади, громад та гуманітарних організацій, що займаються відновленням житла, число сімей, які потребують допомоги з ремонтом житла, скоротилося. Однак ця позитивна тенденція у сфері житла не стосується необхідності підготовки до зими: в результаті конфлікту на сході України більшість постраждалих від конфлікту людей не змогли відновити або замінити свою основну або додаткову діяльність, яка приносить дохід; і тепер ще більше людей вичерпали свої фінансові ресурси і не зможуть належним чином підготуватися до майбутньої зими.

Більше людей, ніж у попередні роки, залежатимуть від зовнішньої допомоги, щоб впоратися з майбутнім холодним сезоном, внаслідок чого програма підготовки до зими набуває статус найбільш масштабного заходу з порятунку життів у країні. Навіть якщо враховувати державну допомогу, гуманітарні організації, як і раніше, відіграють ключові ролі; це стосується не тільки надання допомоги натурою та грошової допомоги, але у деяких випадках також і доступу до важкодоступних місць: минулої зими, наприклад, гуманітарні агентства доставляли вугілля сім'ям, які проживають в небезпечній зоні, куди не бажав їхати жоден приватний постачальник.

Уся інформація, що міститься в цьому документі, є результатом консультацій з основними партнерами Кластера з питань житла - як на підконтрольній, так і на непідконтрольній уряду території - які брали участь в оновленні «Рекомендацій щодо підготовки до зими» минулого року, на якому заснований даний документ. Також враховано досвід, накопичений за чотири попередні зимових цикли.

Також, завдяки консультаціям із партнерами, були створені сприятливі умови для ефективної координації між партнерами з приводу адвокації, планування та подальшої реалізації заходів з надання гуманітарної допомоги.

2. Підготовка до зими: короткі висновки та основні рекомендації

Пріоритетні зони

ПУТ	Головний пріоритет:	н.п. у 0-5 км від лінії розмежування
	Другий пріоритет:	н.п. у 5-20 км від лінії розмежування
НПУТ	Головний пріоритет:	н.п. у 0-5 км від лінії розмежування, райони повернення
	Другий пріоритет:	н.п. у 5-20 км від лінії розмежування

Цільові групи

ВПО, ті, хто повернувся на колишнє місце проживання, особи, що залишилися в зоні конфлікту і не мають доступу до базових засобів для підготовки до зими; пріоритетними є сім'ї з однієї з наступних ситуацій / члени яких відносяться до однієї з вразливих категорій:

- Особа похилого віку (60+), яка не в змозі піклуватися про себе
- Особа з інвалідністю чи з серйозними захворюваннями
- Одинокий батько/мати
- Багатодітна сім'я
- Вагітна жінка
- Розлучена дитина або дитина без супроводу (до 18 років)
- Дитина, яка входить до лав збройних формувань
- Особа під загрозою чи, така що стала жертвою сексуального чи гендерно-обумовленого насильства
- Особа з числа ЛГБТІ під загрозою насильства
- Соціально відчужені
- Пенсіонер
- Безробітна особа / з низьким доходом
- Будинок пошкоджено внаслідок конфлікту
- Тривале чи неодноразове переміщення
- Немає громадянських документів
- Немає доступу до державних послуг

Рекомендовані види допомоги (в залежності від району)

			Тверде паливо		Гроші на різні потреби	Утеплення будинку			НПТ для зими (включаючи одяг)		Печі	
			натурою	грошима		натурою	грошима	змішана	натурою	грошима	натурою	грошима
ПУТ	Не підключені до газу	0-5 км від лінії розмежування	+	+	+				+	+		
		5-20 км від лінії розмежування		+	+	+	+	+		+		
	Підключені до газу	0-5 км від лінії розмежування			+				+	+		
		5-20 км від лінії розмежування			+	+	+	+		+		
НПУТ Донецької обл.	Не підключені до газу	0-5 км від лінії розмежування	+						+		+	
		5-20 км від лінії розмежування	+			+			+		+	
	Підключені до газу	0-5 км від лінії розмежування							+			
		5-20 км від лінії розмежування				+			+			

- Для будь-якого виду допомоги в рамках програми підготовки до зими рекомендується проводити **моніторинг ситуації після розподілу допомоги** для оцінки результатів надання допомоги бенефіціарам. Кластер з питань житла запропонував список основних питань, які повинні бути включені до всіх анкет опитування в рамках такого моніторингу. Це дозволить Кластеру скласти всебічний огляд кампанії з підготовки до зими, який буде взятий за основу для планування наступної кампанії.

3. Опалення

(а) ПУТ

ПУТ		Кількість на одну сім'ю на один сезон	ціна за од. (дол. США)	заг. вартість (дол. США/сезон)	Примітки
рекомендована	мінімальна				
Вугілля	рекомендована	4 Т	140	560	Ціна за одиницю не враховує транспортування
	мінімальна	2 Т			
Дрова	рекомендована	8 м ³	28	230	Ціна за одиницю не враховує транспортування. Дешевше, ніж вугілля, але вимагає витрат додаткових зусиль. Не рекомендується для людей похилого віку або людей з інвалідністю.
	мінімальна	4 м ³			
Брикети	рекомендована	4,5 Т	132	600	Ціна за одиницю не враховує транспортування. Зручніші в користуванні, ніж вугілля. Рекомендуються до використання в разі недоступності вугілля.
	мінімальна	2,25 Т			
Гранули	рекомендована	6,0 Т	121	720	Ціна за одиницю не враховує транспортування. Зручніші в користуванні, ніж вугілля (рекомендується для людей похилого віку); потрібна спеціальна піч
	мінімальна	3,0 Т			
Газ	рекомендована	2400 м ³	0,264	640	
	мінімальна	1200 м ³			
Електрика	рекомендована	24 000 кВт	0,038	900	
	мінімальна	12 000 кВт			
Централізоване опалення	рекомендована	15 Гкал	45	680	
	мінімальна	7,5 Гкал			

Примітка: у наведеній вище таблиці порівнюється вартість різних джерел опалення; мета - дати вказівки при виборі типу наданої допомоги.

Запропонована «кількість на одну сім'ю на один сезон» є приблизною середньою кількістю кожного джерела опалення, необхідною для виробництва 20 гікалорій тепла, що тут взято за приблизно 80% потреб у опаленні для середньостатистичної сім'ї на один зимовий сезон (для варіанту «Централізоване опалення», проте, рекомендована кількість встановлюється на рівні 10 Гкал з урахуванням меншої житлової площі квартир у порівнянні з приватними будинками).

Тверде паливо

Основним видом допомоги, що надається у рамках програми підготовки до зими, залишається надання (натурою або у грошовому еквіваленті) вугілля, дров, брикетів і гранул. Деякі з проблем, про які повідомлялося у торішніх рекомендаціях – це, в основному, низька якість матеріалу, зростання цін

і складності із закупівлями. Ці проблеми все ще потрібно враховувати - разом із типом місцевості, вразливістю і потребами - при плануванні надання гуманітарної допомоги.

Печі

Як показала минулорічна програма підготовки до зими, надання печей- «буржуйок» є ефективним рішенням у випадку перебоїв із поставками - наприклад, внаслідок пошкодження цивільної інфраструктури. Рекомендується постачати «буржуйки» разом із достатньою кількістю палива¹, і – що ще більш важливо – забезпечити доступність палива для сімей-одержувачів допомоги. (див. також Додаток 1 – Інформування бенефіціарів про небезпеку отруєння чадним газом)

Комунальні послуги

Грошову допомогу можна надавати з метою допомогти вразливим сім'ям оплачувати комунальні послуги протягом сезону. Як і при будь-якому іншому вигляді допомоги, умовою для отримання даного виду допомоги є той факт, що бенефіціар не отримує подібну допомогу від Департаменту соціального захисту населення. Рекомендується, щоб на додачу до видачі коштів гуманітарні організації проводили регулярний моніторинг ситуації у сфері захисту та житла відповідно до індикаторів, зазначеними в «Керівництві з монетизації гуманітарної допомоги» Кластера з питань житла².

Організації у складі Кластеру повинні надавати грошову допомогу, враховуючи розмір державної житлової субсидії, а також поточні ціни на комунальні послуги. Деяку загальнодоступну інформацію з державної статистики можна знайти у виносках³.

(б) НПУТ

НПУТ Донецької області		ціна за од. (дол. США)	заг. вартість (дол. США/ сезон)	Примітки	
Кількість на одну сім'ю на один сезон *					
Вугілля	рекомендована	4 Т	90	360	Ціна за одиницю не враховує транспортування
	мінімальна	2 Т			
Дрова	рекомендована	8 м ³	25	200	Ціна за одиницю не враховує транспортування. Дешевше, ніж вугілля, але вимагає витрат додаткових зусиль. Не рекомендується для людей похилого віку або людей з інвалідністю.
	мінімальна	4 м ³			
Брикети	рекомендована	4,5 т	100	450	Ціна за одиницю не враховує транспортування. Зручніше в користуванні, ніж вугілля. Рекомендується до використання в разі недоступності вугілля.
	мінімальна	2,25 т			
Газ	рекомендована	2.400 м ³	0,040	100	
	мінімальна	1.200 м ³			
Електрика	рекомендована	24.000 кВт	0,020	370	
	мінімальна	12.000 кВт			

¹ У 2016 р. був протестований комбінований підхід: видача печі (натурою) та виплата залишку грошима (на паливо).

² <https://www.sheltercluster.org/ukraine/documents/guidance-monetization-shelternfi-humanitarian-response-ukraine>

³ Середня вартість природного газу, електрики, а також середній розмір субсидії на газове опалення на одну сім'ю: <http://www.nerc.gov.ua/?id=18947>

Розмір середньої заробітної платні: https://ukrstat.org/en/operativ/operativ2016/gdn/reg_zp_p/reg_zpp16_e.htm

Централізоване опалення	рекомендована	6 мес.	10,00	60	
	мінімальна	3 мес.		30	

(* див. пояснення у кінці таблиці по ПУТ)

НПУТ Луганської області		ціна за од. (дол. США)	заг. вартість (дол. США/сезон)	Примітки	
Кількість на одну сім'ю на один сезон *					
Вугілля	рекомендована	4 Т	50	200	Ціна за одиницю не враховує транспортування
	мінімальна	2 Т			
Дрова	рекомендована	8 м ³	16	130	Ціна за одиницю не враховує транспортування. Дешевше, ніж вугілля, але вимагає витрат додаткових зусиль. Не рекомендується для людей похилого віку або людей з інвалідністю.
	мінімальна	4 м ³			
Газ	рекомендована	2400 м ³	0,045	110	
	мінімальна	1200 м ³			
Електрика	рекомендована	24 000 кВт	0,023	550	
	мінімальна	12 000 кВт			
Централізоване опалення	рекомендована	н/д	н/д	н/д	
	мінімальна	н/д			

(* див. пояснення у кінці таблиці по ПУТ)

Тверде паливо

НПУТ Донецької області - це зона з найгострішою потребою в допомозі з паливом для опалення: близько 21 000 домогосподарств потребують вугілля у Шахтарську, Єнакієвому, Торезі, Сніжному, Макіївці, Дебальцевому і Старобешевому, а також у Горлівському, Новоазовському та Тельманівському районах.

Проблеми із закупівлею і доставкою твердого палива, з якими в останні роки стикалися на ПУТ, не є такими ж гострими на НПУТ Донецької області. Села, які менш доступні в зимові місяці, можуть потребувати повного покриття. У великих містах, куди є безпроблемний доступ, в залежності від конкретних критеріїв уразливості бенефіціарів, гуманітарне покриття може скласти не менше 30-50% від початкової потреби, визначеної партнерами.

НПУТ Луганської області - *Де-факто* влада затвердила програму підтримки найбільш вразливих категорій населення на 2018-2019 рр., а поставки твердого палива гуманітарними організаціями не вказані в якості пріоритетних.

Печі та електрообігрівачі

НПУТ Донецької області - рекомендується попереднє розміщення запасів електрообігрівачів на випадок екстреної ситуації. У разі неможливості доставки твердого палива або припинення подачі газу, електрообігрівачі будуть найкращим рішенням, оскільки система подачі електроенергії є найнадійнішою та швидко відновлюється. Однак, з огляду на обмежену пропускну здатність електромережі, дане рішення може бути застосоване тільки за непередбачуваних обставин і не повинне бути частиною стандартної програми.

Аналогічним чином рекомендується попереднє розміщення аварійного запасу печей на випадок припинення подачі електроенергії (див. також Додаток 1 - Інформування бенефіціарів про

небезпеку отруєння чадним газом) - наприклад, після нанесення ушкоджень цивільній інфраструктурі.

НПУТ Луганській області. Рекомендації для НПУТ Донецької області також актуальні для НПУТ Луганській області.

Комунальні послуги

НПУТ Донецької області. Дешеві ціни на НПУТ у порівнянні з ПУТ – фактор, що спонукає до вимушеного переміщення та повернення для тих, хто перебуває на ПУТ і не може дозволити собі оплачувати дорогі комунальні послуги.

Де-факто влада на НПУТ Донецької області також розробила програму на 2018 рік стосовно забезпечення твердим паливом сімей, чиї будинки були пошкоджені під час конфлікту.

НПУТ Луганській області. В цілому, вартість комунальних послуг тут значно нижча, ніж на ПУТ, і це стало причиною повернення людей, але не гуманітарною проблемою.

4. Зимовий одяг

(а) ПУТ

Фінансові труднощі обмежують купівельну спроможність як переміщеного, так і не переміщеного населення. Безсумнівно, це також стосується придбання товарів для зими: курток, головних уборів, термобілизни та ковдр.

За останні два роки реалізація програми підготовки до зими, завдяки якій ВПО та інші категорії осіб, які постраждали внаслідок конфлікту на сході України, змогли придбати базові товари для зими, мала особливо важливе значення.

Зрозуміло, перш ніж надавати таку допомогу, необхідно провести аналіз місцевих ринків (де більшість потенційних бенефіціарів зазвичай купують ці товари), а після надання необхідно проводити моніторинг ситуації після розподілу допомоги.

Набір зимового одягу Рекомендована кількість (на 1 люд.) Та орієнтовні ціни		
Найменування	Кількість	Ціна
Зимова куртка	1	75 дол.
Черевики-валянки	1	13 дол.
Теплі носки	2	3 дол.
Шапка	1	5 дол.
Шерстяной шарф	1	5 дол.
Термобельє	1	25 дол.

(б) НПУТ

НПУТ Донецької області. Як і на ПУТ, фінансові труднощі обмежують купівельну спроможність жителів НПУТ. Уразливі сім'ї більше не можуть дозволити собі придбання базових товарів, включаючи товари для зими.

Теплі речі, у тому числі зимовий одяг прийнятної якості, залишаються одними з найнеобхідніших товарів. За оцінками гуманітарних організацій, в останні роки допомога була надана лише невеликому відсотку нужденних (у 2017 році - менше третини) і, головним чином, натурою, оскільки надання грошової допомоги як і раніше ускладнений через відсутність банків.

У комплект зимового одягу можуть входити двохарова куртка, термобілизна, шарф, зимова шапка та шкарпетки.

НПУТ Луганській області. Рекомендації, що стосуються НПУТ Донецької області, також відносяться до НПУТ Луганській області, де в багатьох районах доступ до працюючих ринків є ще складнішим.

5. Утеплення житла

З огляду на обмеженість систем газопостачання (через підвищення цін, а в районах, безпосередньо постраждалих внаслідок конфлікту, - також через часті збої у постачанні), а також затягнутий характер конфлікту, утеплення житла є найбільш ефективним довгостроковим рішенням як для ПУТ, так і для НПУТ для належної підготовки житла до зими, збільшення енергоефективності будинків і поступового скорочення витрат на комунальні послуги.

Придбання та встановлення ізоляційних матеріалів є ефективною допомогою не тільки для переміщеного населення вздовж лінії розмежування, а й для ВПО, оскільки оплата дорогих комунальних послуг, як і раніше, є великою проблемою для найбільш вразливих переміщених сімей.

У довгостроковій перспективі, особливо при наданні допомоги сім'ям з двох або більше осіб, партнери повинні розглянути можливість прийняття більш високого стандарту, ніж принцип «однієї теплої кімнати», рекомендований Кластером з питань житла на ранніх стадіях гуманітарного реагування на ситуацію на сході України.

Варіанти утеплення житла представлені у наступних таблицях.

Схематичне зображення втрат тепла	Об'єкти/ втрата тепла	Рекомендації
 <p>Дане схематичне зображення є актуальним тільки для приватного будинку. Розподіл втрат тепла може значно змінюватися відповідно до типу будівлі (багатоповерхова і т.д.)</p>	<p><i>Вікна⁴ та інші отвори</i> 25 - 35% <i>[пріоритет]</i></p>	<p><i>Основне місце втрати тепла: навіть за відсутності пошкоджень, вікна із подвійною рамою в погано опалюваних приміщеннях можна утеплити, додавши додатковий шар з прозорого пластика, ізоляційної піни або стрічки</i></p>
	<p><i>Двері та вікна</i> 15 - 25% <i>[пріоритет]</i></p>	<p><i>За умов наявності протягу, встановлювати панелі зі скловати або мінеральної вати на стелі.</i></p>
	<p><i>Дах</i> 25 - 35% <i>[необов'язково]</i></p>	
	<p><i>Підлога</i> 10 - 20% <i>[необов'язково]</i></p>	<p><i>Якщо на першому поверсі на підлозі немає дерев'яного покриття чи лінолеуму, можна покласти мати чи килим.</i></p>
	<p><i>Стіни (зовнішні)</i> 10 - 20% <i>[необов'язково]</i></p>	<p><i>Зазвичай утеплювати стіни в якості гуманітарної допомоги дуже дорого, але це можна зробити як частину відновлювальних робіт</i></p>

Засклення			
№	Найменування	Кількість	Ціна (оріентов.)
1	Повне установлення вікна	Від 2 до 4 м ² , у залежності від	70 долл. США/м ²

⁴ Оцінка втрат тепла за умов, що вікна не пошкоджені

		розміру будинку та сім'ї, яка в ньому проживає	До 277 долл. США для більшого дома/семьи
або	<i>Заміна вікон у приватному будинку на подвійні та їхнє утеплення по всьому відкритому периметру</i>	<i>До 7 або 8 вікон на кожен будинок</i>	<i>Около 37 долл. США/м² До 278 долл. США на один дом</i>
2	Тільки зашклення – рекомендована товщина – 6 мм	80 м ²	6.9 дол. США/м ²
3	Ізоляційна стрічка (у погонних метрах (пог. м))	20 пог. м, у залежності від кількості та розміру отворів	2 грн./пог. м 2 дол. США на кімнату
4	Ізоляційна піна	0,5 балона на 1 вікно	74 грн./балон 1,6 дол. США на кімнату

Утеплення даху			
№	Найменування	Кількість	Ціна (орієнтов.)
1	Рулон скловати 100 мм/6 м ² кожний	80 м ²	185 дол. США на 1 будинок
2	Пароізоляція	80 м ²	38 дол. США на 1 будинок

6. Громадські об'єкти та інфраструктура

Програма підготовки до зими включає в себе проекти, спрямовані на надання допомоги громадським об'єктам та інфраструктурі - наприклад, школам, лікарням, місцям компактного проживання, – які надають громадські послуги, а також є пунктами обігріву для населення.

Приклади діяльності у сфері комунальних об'єктів та інфраструктури:

1. Допомога вразливим ВПО, які проживають в місцях компактного проживання
2. Допомога школам, лікарням і комунальним закладам, якими невеликі громади можуть користуватися як єдиним пунктом обігріву для всього населеного пункту.
3. Надання допоміжних матеріалів приватним або державним компаніям, здатним реалізувати великі проекти в галузі інфраструктури.

7. Підготовка до зими, відновлення і засоби для існування

На підконтрольній уряду території особливу увагу слід приділяти відновленню та підвищенню готовності місцевого населення до холодного сезону.

Уже в 2017 році Кластер з питань житла та Кластер з питань продовольчої безпеки та засобів до існування почали спільну розробку заходів, які можуть стати ефективним вирішенням питання забезпечення потреб населення, пов'язаних з підготовкою до зими, і в той же час посприяти відновленню та створенню нових можливостей отримання засобів до існування для населення, яке постраждало від конфлікту⁵.

Три цікаві приклади з рекомендацій 2017 року наведені у Додатку 2.

⁵ <http://fscluster.org/ukraine>

8. Державні програми субсидій

(а) ПУТ

В Україні відсоток ВПО, які отримали державні субсидії на комунальні послуги, був меншим, ніж загальний відсоток населення, яке отримало субсидії⁶. Субсидія на оплату житлово-комунальних послуг покриває витрати вразливих сімей на опалення, природний та скраплений газ, холодну і гарячу воду, електрику тощо. Україна почала впроваджувати зміни відповідно до пакету реформ, узгодженого з Міжнародним валютним фондом, і для середньостатистичної сім'ї витрати на комунальні послуги та опалення різко зросли, оскільки уряд більше не субсидує безпосередньо компанії, що надають такі послуги. Щоб обмежити коло одержувачів субсидій тими, хто цього найбільш потребує, а також з метою підвищення їхньої ефективності для української економіки в цілому, уряд України вже в 2017 році додав нові положення до закону:

1. Сім'я не має права на субсидію в разі наявності заборгованості за житлово-комунальні послуги.
2. Субсидія тепер надається на термін до закінчення опалювального сезону, і заявки на отримання субсидії поза опалювальним сезоном розглядатися не будуть.
3. Місцеві органи влади тепер можуть самостійно приймати рішення про надання додаткової субсидії в залежності від наявності коштів у місцевому бюджеті.
4. Для населення, яке постраждало в результаті конфлікту, будуть діяти додаткові обмеження на отримання субсидії. У зв'язку з поправками до Постанови № 505, ВПО, що володіє майном на підконтрольній уряду території, буде все важче отримати субсидію на оплату житлово-комунальних послуг з кількома невеликими винятками, коли приватна власність ВПО знаходиться в одному з населених пунктів уздовж лінії розмежування, де влада не можуть здійснювати свою звичайну юрисдикцію. Ті, чиї будинки постраждали внаслідок конфлікту, повинні надати акт оцінки збитку, що підтверджує технічний стан їхнього житла.⁷

У зв'язку зі зменшенням обсягів гуманітарного фінансування, місцева влада на підконтрольній уряду території повинна будуть частково покривати витрати людей, які постраждали внаслідок конфлікту, на матеріали на відновлення житла. Організації-партнери Кластеру з питань житла повинні тісно співпрацювати з партнерами Кластеру з питань захисту, поширюючи інформацію про субсидії і направляючи сім'ї на отримання правової допомоги з питань субсидії.

(б) НПУТ

У липні 2017 року *де-факто* влада НПУТ Донецької області заявила, що жителі, чиї будинки і квартири постраждали в результаті бойових дій, зможуть отримати звільнення від оплати комунальних послуг. Була створена спеціальна комісія для прийняття рішень про вжиті нею заходи і розрахунку відповідної суми.

Відповідно до даного закону, збиток, отриманий внаслідок конфлікту, що триває, кваліфікується як «деформація» будівлі: пошкодження ізоляції і системи опалення будівлі, а також пошкодження несучих конструкцій будівлі. Власники домогосподарств, які вже поладнали пошкодження, не мають права на отримання звільнення від оплати комунальних послуг. Власники або орендарі будинків повинні подати заявку на таке звільнення в місцеві органи *де-факто* влади, долучивши до заяви відповідні підтверджуючі документи (офіційні звіти про перевірки, фотографії, декларацію про непридатність житла до проживання в ньому). Протягом 10 днів комісія перевірить пошкоджений будинок або будівлю, а потім через 30 днів прийме своє рішення. Таке звільнення

⁶ World Bank: <http://documents.worldbank.org/curated/en/571011497962214803/pdf/116489-WP-PUBLIC-138p-GSUGL-UkraineSurveyResearchWithAnnexes.pdf>

⁷ DRC Legal Alert June 2017

може тривати не більше 1 року, а власник або орендар повинні будуть повторно подати заявку, якщо вони хотіли б продовжити дане звільнення⁸.

Додаток 1. Інформування бенефіціарів про небезпеку отруєння чадним газом

Мал. 1
https://www.irvingenergy.ca/wp-content/uploads/2010/11/carbon_monoxide_image.gif

Чадний газ або монооксид вуглецю - це газ, який утворюється при роботі з піччю, і є токсичним у певних концентраціях. Партнери, які надають печі в якості допомоги, повинні переконатися, що бенефіціари знають про небезпеку та проінструктовані щодо безпечного користування.

Наявність у будинку справного димоходу зводить небезпеку отруєння чадним газом до мінімуму, в той час як у тих будинках, де немає димоходів, необхідно регулювати вентиляцію: відкривати вікна та інші отвори для доступу свіжого повітря.

Небезпека отруєння чадним газом є великою, якщо немає регулярного провітрювання, оскільки цей газ невидимий і не має запаху. Симптоми отруєння схожі на грип. Бенефіціари також повинні бути належним чином поінформовані про симптоми отруєння чадним газом: головний біль, слабкість, запаморочення, нудота або блювання, задишка, помутніння зору або втрата свідомості.⁹

⁸ HLP TWIG OHCR briefing note

⁹ <http://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/carbon-monoxide/basics/symptoms/con-20025444>

Додаток 2. Відновлення та засоби до існування в контексті підготовки до зими. Три приклади з програми за 2017 рік

1. Прес для виробництва біопалива (пелет).

В результаті розвитку конфлікту на підконтрольній уряду території виникли проблеми з якістю та доставкою вугілля. Оскільки в якості замінича вугілля можна використовувати біомасу будь-якого виду, партнери експериментували з різними варіантами, такими як вугільний пил, тирса, гречка, торф, деревина, рослинні відходи (наприклад, кукурудзяна і рисова лушпиння), тваринні відходи, трава і хмиз¹⁰.

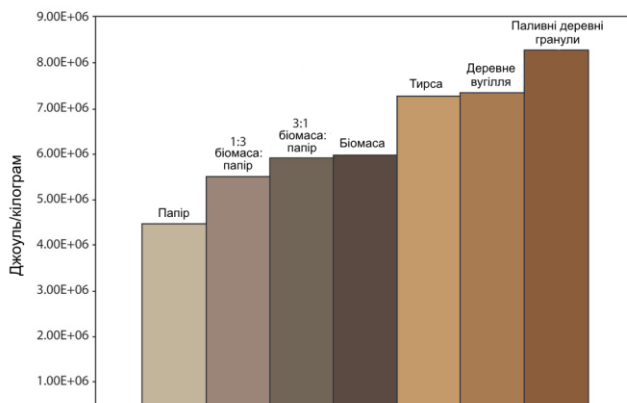
Перед використанням в якості джерела палива взимку, ці матеріали повинні пройти кілька етапів обробки¹¹.

Наприклад, бенефіціари можуть використовувати доступні деревообробні інструменти або ручний прес, щоб зменшити розмір матеріалу, зібраного для виробництва дерев'яних брикетів. Після того, як матеріал підготовлений і були обрізані, брикети можна виготовити, використовуючи целюлозу з деревоподібних матеріалів, гній або глину. Очікується, що загальна вартість подрібнювача і ручного преса для виготовлення брикетів складе менше 4000 грн (приблизно 153 дол. США). У деяких сільських і фермерських громадах деякі матеріали вже можуть бути наявності.

Брикети з біомаси потрібно в два рази більше, ніж дров або вугілля протягом одного зимового сезону, як було виявлено в ході реалізації пілотної програми Норвезької ради у справах біженців в Україні в 2016 році). Різниця у кількості енергії, що виробляється, залежить від типу біомаси, обраного бенефіціарами. Через кількість часу та об'єм фізичної праці, необхідні на виготовлення брикетів, початок таких заходів має бути запланований на літні місяці, щоб бенефіціари встигли заготовити достатню кількість брикетів до початку зими.

Під час реалізації проекту потрібен регулярний моніторинг домогосподарств, вперше отримують таку допомогу, оскільки, якщо матеріал не буде належним чином спресований, брикети будуть згоряти швидше, ніж звичні вугілля або деревина, через що бенефіціари можуть не протягнути всю зиму на цьому паливі.

Можливості подальшого впровадження подібної практики на Донбасі дуже сприятливі, оскільки Україна вже є експортером подібних пелетів біомаси в Польщу, Чехію та інші країни ЄС¹². Організації, які вже надають таку допомогу, повідомили, що домовилися з місцевим Управлінням лісового господарства і будуть компенсувати свої втручання шляхом висадки нових дерев. На

Мал. 2- <http://biomassmagazine.com/articles/5148/biomass-briquettes-turning-waste-into-energy>

Мал. 3- Ручний прес для пілотного проекту NRC

¹⁰ <http://www.developmentbookshelf.com/doi/pdf/10.3362/9781780447698.011>

¹¹ <http://www.developmentbookshelf.com/doi/pdf/10.3362/9781780445762.009>

¹² <http://biomassmagazine.com/articles/14090/eastern-europe-exporters>

додаток до сприяння відновленню місцевого населення ця діяльність буде також сприяти омолодженню лісів, які були виснажені через конфлікт.

2. Допомога малому бізнесу з виробництвом зимових товарів (особливо на ПУТ біля лінії розмежування)

Будівельні компанії та компанії з пошиття одягу є основними постачальниками зимових товарів у районах, де раніше пролягала лінія розмежування. Рекомендується робити закупівлі товарів для гуманітарної допомоги саме у цих компаній, щоб вони могли стати надійними постачальниками зимових товарів. Також можна створити соціальну бізнес-ініціативу, яка стимулювала б продаж зимових товарів постраждалим від конфлікту сім'ям за нижчою ціною протягом декількох місяців. Раніше організації на ПУТ в Україні видавали ваучери для підтримки малого бізнесу, домовляючись при цьому про надання знижок постраждалим в результаті конфлікту особам.

3. Допомога будівельним компаніям у виробництві доступних бенефіціарам альтернативних видів матеріалу для утеплення житла

Через малу поширеність утеплення житла і негативних наслідків конфлікту, через які стало неможливим газове опалення, яке використовували раніше в багатьох будинках, партнери можуть надавати допомогу бенефіціарам у придбанні матеріалів і подальшому утепленні їхніх будинків. З метою сприяння створенню робочих місць можна навчати бенефіціарів виготовленню матеріалів для утеплення житла з наявної сировини, наприклад, зі спресованої соломи або обробленої пшеничної чи рисової соломи¹³. Одна з найдешевших і екологічних технологій будівництва - технологія будівництва зі спресованої соломи - підвищує енергоефективність будинку завдяки використанню теплоізоляційних властивостей стін середньої товщини, і при цьому додає будинку сучасний дизайн. Ця технологія передбачає будівництво стін із великих солом'яних блоків, з'єднаних за допомогою дошок через кожні два блоки і / або перев'язаних металевим дротом. Зазвичай солом'яні блоки для будівництва виготовляються з використанням того ж преса, що і брикети біомаси, але є більш щільними і сухими, ніж сільськогосподарські¹⁴. Схожий проект виробництва спресованої соломи вже був впроваджений в Україні в 2016 році в м. Хмельницькому. При використанні гідравлічного преса потрібні дві або три людини для виробництва від чотирьох до восьми панелей за одну зміну при споживанні електроенергії 3 кВт / год. Середні розміри однієї секції соломи - 1250 x 3000 x 400 мм при вазі близько 200 кг та щільності 100-130 кг/м³. З метою стимулювання попиту на таке виробництво, як другорядного елемента програми можна видавати грошові ваучери та надавати технічну допомогу бенефіціарам з утепленням житла¹⁵.

---

¹³ <https://www.treehugger.com/green-architecture/greenbuild-agriboard-structural-insulated-panels.html>

¹⁴ <http://home.howstuffworks.com/home-improvement/construction/green/straw-bale-house.htm>

¹⁵ <http://eco-bud.com/cena-2>

Додаток 2. Індикатори моніторингу ситуації після розподілу допомоги

Це список основних питань, які Кластер з питань житла рекомендує своїм партнерам включати до своїх анкет опитувань для моніторингу ситуації після розподілу допомоги, щоб упорядкувати збір даних і об'єднати висновки про результат діяльності різних організацій в одному документі.

- Тип розміщення (орендована квартира, орендована кімната, орендований будинок, приватний будинок, проживання в гостях, місце компактного проживання, готель, гуртожиток, інше)
- Кількість осіб у сім'ї
- Площа у квадратних метрах, або кількість кімнат в якості показника, якщо площа невідома
- Тип опалення (комунальне, електрообігрівач, вугільна піч, брикети або пелет, дров'яна піч¹⁶)
- Пошкоджене або неушкоджене житло - якщо пошкоджено, то яка категорія збитку¹⁷)
- Огляд житла для перевірки адекватної ізоляції: (не тече дах, чи немає щілин у вікнах, тріщин у стінах або в підлозі, чи є вікна, двері та підлога)
- Оцінка джерела тепла як доброго чи поганого
- На скільки місяців вистачило виданого палива (джерела тепла)
- Джерела доходу та середньомісячний дохід
- Середня вартість оренди на місяць з жовтня по квітень
- Середня вартість опалення на місяць з жовтня по квітень
  - До та після утеплення житла
- Середня вартість комунальних послуг на місяць з жовтня по квітень
  - До та після утеплення житла
- Середня вартість води на місяць з жовтня по квітень
- Наявність гарячої води
- Статус: ВПО, не ВПО, приймаюча громада
- Інша категорія вразливості: особи з інвалідністю, люди похилого віку, особи з хронічними захворюваннями, багатодітні сім'ї тощо

---

¹⁶ Через високу небезпеку пожежі дров'яні печі можуть використовуватися тільки в дуже рідкісних і виняткових випадках. Окремі категорії вразливих осіб можуть зазнавати труднощів при користуванні такими печами. У разі наявності традиційної окремої твердопаливної печі можна збільшити ефективність обігріву, обклавши піч спеціальною цеглою

¹⁷ Для отримання інформації про категорії пошкоджень див. Технічну записку Кластеру з питань житла про рівні небезпечності ситуації (Technical Note on scale for flare up evaluation)